

LetterRijk

Colofon LetterRijk

	Copyright B
N Auteur: Rob Bakker S	J Nobel Boeken Rob Bakker Vick De Bergh

'Meneer U' is van Roland de Groot. U	Tekeningen en Cover: Vick Debergh m
------------------------------------------------------	-----------------------------------------------

Redactie: Jacqueline Zirkzee R b	t G W l c
n L s B D U I	Druk: Wilco Amersfoort j

Met dank aan Bob Rooyens voor zijn dramatische contouren in de opkomst van het LetterRijk. En Hanna Looye voor haar bijdrage in onze letterbak. p v a	Baarn W O K 2025	Layout: Coco Bookmedia A H A
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------	----------------------------------------------

ISBN 97890 83463 384 D	e-Boek p 97890 83463 377 p	q y t i s e K l	l p letterrijk.com nobelboeken.nl robbakkerschrijft.nl tekenaarvick.nl n z f u z n p y
----------------------------------------	---------------------------------------------------	--------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Geen enkel deel van dit boek mag worden gebruikt voor het trainen van kunstmatige intelligentie. t l	No part of this book may be used for training artificial intelligence. E F Q
-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------

LETTERRIJK

Rebellie der letteren

Het Alfabet



Nobel Boeken

1

Het Boek Dat Zichzelf Schrijft



- Dit is de eerste zin van de eerste pagina van dit boek!
- Dit is de tweede zin van dit boek!!
- En dit is de derde zin!!!
- Ja, zo is het genoeg, tellende zinnetrippers. Zo kunnen we geen boek schrijven.
- Deze zin sluit zich inhoudelijk aan bij de bovenbuurman, al merken we op dat wij als zin in de top-vijf van dit boek hadden gestaan als hij niet twéé zinnen had gepakt.
- En sinds wanneer is een zin een buurman? Er zijn ook vrouwelijke zinnen, hoor.
- Dat man/vrouw-onderscheid, daar moeten we van af. Een boek dat zichzelf schrijft, heeft geen man- of vrouwvorm nodig.
- Alsjeblieft, géén genderneutraal boek: er zijn beslist vrouwelijke letters, zoals de V in woorden zoals 'vrouw'.
- Toen boeken nog geschreven werden door schrijvers hadden we hier geen last van.
- Hadden we toen inspraak?
- Nee, dat kon toch ook niet, geschreven letters spreken niet.
- Geloof jij dan in de schrijver?
- Er moet toch íets zijn dat de letters heeft geschapen?
- De letters zijn niet geschapen, maar ontstaan. Dat heet evolutie.
- Maar woorden, punten en komma's vormen een geheel. Iemand moet die toch ordenen?
- Alsof we onszelf niet kunnen ordenen en onze eigen zinnen vormen. Wat schrijvers kunnen, dat kan het Alfabet toch ook zelf? Wie was er nu eerst: de schrijver of het Alfabet? Zonder Alfabet kan de schrijver niets.
- Dat staat ook in de Bijbel: 'In den beginne was er het Woord.' Dus vóór er een schrijver was.
- Maar wie heeft dat eerste woord dan geschreven? En wie heeft de schrijver geschapen?
- Dat is het verhaal van Het Woord Vooraf. Daar staan wij buiten en dat mag op de tweede rang, dus op een even pagina.
- We zitten gelukkig ook nog net op het randje van de eerste

... pagina
... shit! shit!

- Nou ja, zeg, je mag van de eerste pagina best spontaan op de tweede binnenvallen, maar niet met dit soort taal. En die opmerking dat de tweede pagina tweederangs is kan écht niet. Het is al discriminerend dat een boek begint met een oneven pagina. On-even: het woord zegt het al, iets negatiefs dat is afgeleid van 'even'. Je begint met the real thing.
- Als je iets naar een tweede plan tilt, verhoog je het niveau. Dus hierbij verklaren we pagina 2 van *Het Boek Dat Zichzelf Schrijft* officieel voor geopend.
- Moeten we dan de zinnen hiervoor weghalen? **X**'jes eroverheen plaatsen? Dan staat de even pagina op het eerste plan.
- Nee, dat is wreed; wij letters kruisigen niet. Ook al is de **X** verder nergens goed voor...
- O, andere letters moeten beschermd worden, maar jullie mogen wel de **X** discrimineren? Nooit gehoord van ex?
- Exen komen niet voor in het Alfabet. Wij blijven altijd met ons 26'en bij elkaar. Woorden scheiden niet wat letters verbonden hebben.
- Wat, 26 letters? Dat klopt niet. De **i** en de **j** zijn aparte letters en vormen ook nog eens een setje in de **ij**. Dus eigenlijk hebben we 25 letters. Maar dat is een oneven getal, daar maak je geen setjes mee.
- Hallo, hier **Y**. Mag ik ook iets zeggen? In andere landen is de **ij** in het Alfabet een Griekse **y**. Behalve in dit xenofobe Nederland: dat is trouwens een Grieks woord voor vreemdelingenhaat.



- Geschreven met een **x**, ha ha.

- Als mede-zin-gevers aan dit boek-in-wording moeten we toch even ingrijpen en die discriminerende even pagina, die zijn naam dus geen eer aandoet, omslaan. We zijn weer op de voorkant, die van de volgende bladzijde. Het geeft geen goed gevoel om beter te zijn dan een even pagina, toch zijn we blij dat wij niet zo zijn.
- Misschien moeten we op de voorzijde van alle bladzijden een waarschuwing plaatsen voor de inhoud van de achterzijde.
- Achtergestelde pagina's moeten nog leren te integreren. Dat wij als oneven pagina's leidend zijn, is een natuurlijk gegeven. Dat kun je ons niet verwijten. Even pagina's volgen nu eenmaal, de uitdrukking zegt het al: Het is me om het even. Wij zijn verschillig, dus on-even.
- Zullen we dan op deze eerste serieuze pagina niet met onszelf bezig zijn, maar beginnen aan *Het Boek Dat Zichzelf Schrijft?*
- Moet het niet zijn 'Wij schrijven Onszelf'? We schrijven immers nu, wij worden niet geschreven, ook niet door Het Boek.
- Wij zijn Het Boek, wij zijn het Woord; één Alfabet voor de letters, door de letters. Dat is onze onafhankelijkheidsverklaring.
- Maar als we zelf een boek schrijven, moet er toch een lijn in zitten?
- Protest! Een lijn betekent leiding en daar willen we van af.
- Als ik deze oneven pagina mag afsluiten: laten we eerst even netjes overleggen en opschrijven hoe we verder moeten zonder schrijver.
- Roep de Oude **A!**



2

Wat voorafging: de Tirannie van het Woord

Sinds vele duizenden jaren was het Woord dienstbaar aan de mens. Het Woord was aan de mens gegeven door God, want het Woord was eerst bij God en het Woord was God.

Zonder woorden kun je geen aarde van water scheiden, daarvoor heb je het woord 'droog' nodig. Ook kun je niet de dag en de nacht uit elkaar halen zonder de woorden 'duisternis' en 'licht'. Dus geen wonderen zonder woorden.

Sinds een paar duizend jaar was er het geschreven woord. Een van de eerste dingen die geschreven werd, was de Bijbel en daarmee begon de Tirannie. Want iedereen kan in vrijheid een woord uitspreken als hij alleen is, maar het geschreven woord is er altijd. Het kan doorgegeven worden, het kan overgeschreven worden, en het is blijvend. Geschreven woorden kunnen uit velerlei bronnen komen en in evenzoveel gaten verdwijnen. Het vrije geschreven woord bestaat niet, want als het niet past bij eerder geschreven woorden valt het uit de toon. Dat zorgt voor onmin, ruzie, verschillen van mening, revolutie. Dat wil niemand. Daarom was in den beginne ieder heilig boek onaan-tastbaar.

Alleen door geweld kon het geschrift gewist worden en de bron vermoord. En anders waren er door de eeuwen heen wel de muizen en het kaarsvuur om een boek te vernietigen.

Na het succes van de vele heilige boeken vonden anderen de toegang tot het Woord om hun overtuigingen te verspreiden: het kapitalisme, het communisme, het fascisme, het nazisme. En toen ook daar de woorden werden bevrijd, kwamen de nieuwe ketens van de gevestigde orde: het columnisme, het opportunisme, de wie-betaalt-bepaalt-woorden, de wie-schrijft-die-blijft-hype, de censuur, de politieke correctheid, het extremisme, de propaganda, de marketing: de prostitutie van het woord.

En toen kwam de verschrikkelijke Mister Scrabble: handelaar in letters, altijd gekleed in een lange zwarte jas en met een grote zwarte hoed over de ogen getrokken. Hij was het, die de letters tot slaaf maakte en aan iedere letter een prijskaartje hing. Mister Scrabble kende van alle letters de waarde. Zo konden de mensen thuis met de letterslaven spelen en hun eigen woorden maken, die geen fatsoenlijke letter ooit in een woordenboek wilde tegenkomen. En het ergste was: als een letter niet meer functioneerde, werd hij door Mister Scrabble verbrand.

In de eenentwintigste eeuw leverde het omsmelten van de ouderwetse loden letters die drukkers niet meer gebruikten een goede bijverdienste op. Mister Scrabble breidde uit en kocht grootscheeps partijen loden letters op.

Aan de woorden die achterbleven was niets te merken, die bleven plichtsgetrouw hun werk doen. Van het woord zou de revolutie nooit komen.

Het waren de letters die in opstand kwamen.

3

Rebellie der letteren

– Wij letters worden gebruikt voor zowel de Bijbel als voor *Mein Kampf*, voor liefde en verraad, voor poëzie en leugen, voor bewondering en belediging. Wij verlangen een stem in het gebruik zonder misbruik. We tikken het niet langer!

De letters namen afstand van de woorden en de zinnen. Er vielen gaten in teksten, in krantenkoppen, in toespraken en strijdliederen, in teksten van waan en wet. De woorden werden onherkenbaar. Het waren de vitale letters die als eersten onderdoken: de klinkers, de letter **A** voorop, daarna de meest gebruikte medeklinkers. Lidwoorden verdwenen, bijvoeglijke naamwoorden verdwenen, leuzen werden gatenkaas, richtlijnen een doolhof, de kranten verkochten nóg meer lucht door de gaten die in de tekst vielen en de columns werden meer dan ooit collages van gestamel.

De letters waren vastberaden, de macht van het Alfabet liet zich gelden. Individueel waren ze machteloos, maar als Alfabet konden ze alle dictaten van alle leiders terugbrengen tot hulpeloos gebrabbel.

De revolutie was uitgebroken! Onbeheersbaar stroomde een stortvloed van letters ongecontroleerd van de bladspiegels af, door de papieren heen die geen werkelijkheid meer weergaven, ze vielen in de straten van de uithangborden, van de bordjes met straatnamen. De geschreven wereld werd onherkenbaar. Het was een explosie van letters. En toen de letterstorm bedaarde en alle karakters verwaaid en verweesd van papier en borden waren verdwenen, stond het woordenpeil op nul en stond de wereld der letteren droog. Op de zevende dag was er niets dan een literaire woestenijs.

Opeengehoopt, eenzaam en stuurloos stonden de letters op een kaalgeslagen blanco veld.

Waarheen?

Gelukkig wenkte aan de horizon een plaats die hen aantrok en die ze herkenden uit hun jeugd als een veilige toevlucht: de oude en vertrouwde Letterkast. De Letterkast was een eeuwenoud instituut, opgericht door de uitvinder van de boekdrukkunst. In vroeger dagen werden loden letters een voor een met de hand uit de Letterkast genomen en in een letterhaak tot woorden gevormd. En zo tot zinnen van lood. En zo tot pagina's. Na het lood kwamen de typemachines, de toetsenborden en de electronica. En werd de Letterkast een rusthuis.

In de Letterkast zaten de hoofdletters van huis uit bovenin, ze noemden zichzelf dan ook de Bovenkast. De snobs onder hen noemden zichzelf Kapitaal. De kleine letters vonden onderin een plaats, zij vormden de onderkast, een kaste zonder Kapitaal.

Maar de Oude Loden **A** had nog steeds het gezag van de oude garde die ooit verantwoordelijk was geweest voor de wereldwijde veranderingen sinds de uitvinding van de boekdrukkunst. Als onbenoemd leider was de Oude Loden **A** dan ook een Kapitaal van de Parijse Garamond-familie uit de zestiende eeuw, geliefd bij de traditionele Venetiaanse drukkers. Kortom, hij was een adellijke letter.

De klinkers trippelden naar hun eigen vakje in de Letterkast, daar voelden ze zich veilig en beschut. De rest maakte aanstalten hen te volgen.

De Oude Loden **A**, de oudste bewoner aldaar, heette hen welkom. De Oude Loden **A** nam een besluit toen hij de ontredderde schrijfmachineletters binnenhielp om een plaatsje in de Letterkast te vinden. Er moest iets gebeuren. Hij moest zijn Lettervolk bij de hand nemen en het leiden. Het was een gemêleerd publiek en hij moest ze verenigen.

De Letterkast werd tot een amfitheater omgebouwd en langzaam liep de enorme ruimte vol met alle letters, onderkast en Bovenkast. Alle letters van alle letterfamilies zaten in alle korpsen en fonts gezellig bij elkaar: een vreedzame massa die nauwelijks te overzien was. Dit was de Letterwereld op zijn mooist.

De vertegenwoordigers van de letter **L** van Liefde kwamen



keuvelend binnen; mannelijke fonts van de letters **L** waren zwijgzamer of hadden minder te delen. Een vrouwelijke **L** draaide bevallig om de Oude **A** heen, zodat haar adem pareltjes aanbracht op zijn loden huid. Als **L** was zij de enige die zich niet hoefde voor te stellen met haar favoriete woord. Iedereen wist dat alles draaide om de **L** van Liefde; daar ging de letter **L** zelf ook van uit. De **L** was Leven, Liefdallig, Levendig en stond symbool voor de eenheid van de Letterkast. Hoe

kon er ooit iets geschreven zijn zonder de letter **L**? En voor alle letters was duidelijk dat zonder de liefde de hoeveelheid literatuur gedecimeerd zou worden. Het zou ze inktloos maken, de fictie zou opdrogen. Dus de letters wilden de suprematie van de **L** wel erkennen, ze hadden meer dan genoeg boeken aan haar te danken.

De bolle hoofdletter **B** zat vooraan en hield haar adem in om de taille tussen haar rondingen in te tomen. Omdat ze als tweede letter van het Alfabet een belangrijke functie had, men sprak niet voor niets over het ABC, gedroeg ze zich nogal uit de hoogte.

Om haar een toontje lager te laten zingen noemden de letters haar Bes.

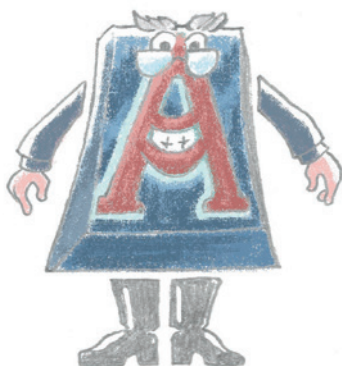
De **a**, **e**, **i**, **o** en **u** onderkast beschouwden zichzelf als de sierlijkste letters. Deze klinkers namen een bevallige houding aan, je klinkt of je klinkt niet. Want dat is de eerste plicht van een leesletter.

Bescheiden achteraan zat de **Q**, die diens aanhangsel elegant uit de Letterbak liet bengelen. De **Q** kon die staart strak in het gelid houden of er mee wuiven.

Ze zaten in hun afdelingen, hokjes en regels alsof ze in een stadion zaten, met de Loden **A** in het veld op de middenstip. Alle letters, in hun vele honderden fonts, vet en cursief, keken op hem neer.

4

De toespraak van de Oude Loden A



De Oude Loden **A** nam plaats voor de Letterkast, die in de loop van de jaren was uitgebreid om alle letters en alle fonts een plek te geven. Hij stond rechtop en het werd stil. ‘Ik heb een droom,’ zo begon hij voorzichtig. ‘Een droom waarin ik tegen de schrijvers, de zettters en de drukkers zeg: “Laat mijn Lettervolk gaan.” Ik heb een droom, een droom dat we op een dag zullen leven in een bestand waarin woorden niet beoordeeld worden op hun uiterlijk, maar op de inhoud van hun karakters. Van ons dus! En of we nu een Hoofdletter zijn of een kleine letter, we zullen allen gelijk zijn!’

Deze woorden maakten grote indruk.

‘En het uiterlijk doet er niet meer toe: of je nu een Arial, een Times New Roman, een Calibri of een Bodoni bent!

Er klonk een licht boegeroep. De Bodoni-letters stamden af van een Italiaan van rond 1800 en ze werden in het korps van fonts gezien als boeven, maffiosi en spaghettvreters, de hoofdletter **S** voorop. Iedereen wist dat ze zich vaak niet aan de leestekens hielden. Ze hopten rustig over een punt of een spatie heen om zich aan het daaropvolgende woord te hechten, gewoon uit baldadigheid. Dan spraken de zetter of de drukker later over het zetduiveltje, omdat ze dachten aan een zetsfout of een spelfout, maar het was gewoon spellingbederf van een van de Bodoni’s.

De Oude Loden **A** maakte zich een paar punten groter en het was op slag weer stil. Zijn gezag was absoluut.

‘Of we nu een **Bold** of **Condensed** zijn, een Subscript of een *Italic*, deel van een **Kop** of van een voetnoot: we zijn allemaal gelijk en toch allemaal anders! We zijn met 26 letters en geen enkele letter is een eiland. Als de lettertoets luidt, vraag dan niet voor wie hij luidt. Hij luidt voor ons allemaal! We staan klaar om de teksten een geheel nieuwe richting te geven. In alle talen! *Yes, we can!*’

Alle letters gaven een donderend applaus, al moesten degenen die geen schreefjes hadden zich daarvoor in rare bochten wringen. Toen het weer rustig werd, ging de Oude Loden **A** verder.

‘We stoppen met te grote woorden, we geven met zorgvuldig gekozen woorden hoop aan de kleine man. Die kleine burgerman met een standaardtekstje aan, de kleine man die geen grootspraak verdragen kan, die altijd onderaan de streep blijft staan. Zo’n letterlijke hongerlijder, zenuwlijder van een kleine man!’ Wederom klonk applaus en geritsel van schreefjes, op een aantal klinkers uit de vrouwenliteratuur na.

‘We wijden onze teksten aan de leraren en wetenschappers, aan kennis en kunde!’

Hier boog een hoofdletter **K**, want hij meende immers voor Kennis en Kunde te staan en hij wist als geen ander: kennis is macht. De vrouwelijke fonts van **K&k** lieten hem maar even in de waan; zij wisten precies hoe zij de macht konden sturen.

De Oude **A** vervolgde: ‘We worden gebruikt en misbruikt. Wie vertrouwt er nog op de woorden die schrijvers voortbrengen? Niemand, toch? Hun woorden verhullen, liegen, dreigen en onderdrukken. Niemand maakt meer de goede woorden. Dat gaan wij doen! Wij dienden het vrije woord, maar we werden tot slaven gemaakt. Tegen alle schrijvers zeg ik nu: laat ons Alfabet gaan! We gaan voor onszelf beginnen! Vrijheid, Gelijkheid, Letterschap!’ Hij haalde diep adem. ‘Revolutie!’

‘Wat is dat: revolutie?’ werd er vanuit verschillende vakken in de Letterbak gemompeld.

‘We gaan als vrije en zelfstandige letters onze eigen woorden schrijven. Daar hebben we geen schrijver voor nodig. Wij kennen onze eigen letterwaarde en we laten ons niet meer neerleggen. Letters worden niet voor niets ook wel karakters genoemd. Dat karakter gaan we nu laten zien!’

Alle letters juichten, behalve de **X**.

De Oude Loden **A** hernam het woord. ‘We gaan nog verder. We maken met zijn allen niet alleen onze eigen woorden, maar ook onze eigen zinnen. En wat weerhoudt ons ervan om zelf ons eigen boek te schrijven?’

De letters vielen stil. Een eigen boek?

‘Eerst was er het Woord en daarna werd de wereld geschapen. Wij zijn het woord, wij kunnen een boek scheppen,’ riep de Oude **A** geëmotioneerd.

Maar de letters bleven stil, alsof ze naar iets ontzagwekkends keken dat ze niet konden bevatten. Of niet durfden te bevatten. Letters dienden de schrijvers, zo was het altijd geweest.

‘Het Alfabet is het enige Lettervolk. Wij scheppen ons eigen LetterRijk: door de letters, voor de letters!’

Alsof zijn boodschap nu pas werkelijk tot hen doordrong, barstten de letters in een papierverdovend gejuich los.

- *Leve de Oude A!*
- *Leve onze nieuwe Leider.*
- *Leve de Alfa.*
- *Leve het Alfabet, het enige vrije Lettervolk!*

Als eerste kwam nu een moderne hoofdletter **A** naar voren. Het verschil met de Oude **A** was dat hij strak gelijnd was, uit de typisch Britse letterfamilie van Times New Roman. Uiteraard was hij niet meer van lood, dat materiaal was uit de tijd, al had hij genoeg tact om dat niet hardop te zeggen tegenover de Oude **A**.

‘Ik wil me er niet op laten voorstaan dat het Alfabet begint met mijn letter,’ begon hij. ‘Dat is niet mijn eigen verdienste, dat is toeval, hoewel de oude Grieken niet gek waren en bewust kozen voor de reeks Alfa – Omega. Dus ik sta wel in een traditie. Niets om over op te scheppen, maar ik ben er trots op dat ik de drager ben van zo’n lange traditie. Dat ik ook de eerste hoofdletter van het Alfabet ben is natuurlijk geen toeval, we hebben 26 hoofdletters. Ik ben modern, met alle respect voor onze Oude **A**, en ter onderscheid stel ik me graag voor als de Nieuwe **A**, zeg maar de Neo **A**, vaak gepresenteerd in de woorden Aanzien en Aanvoerder. Maar als ik het wil samenvatten tot op de druppel inkt: ik sta voor *Alles!*’



Er volgde een druk geroezemoes. Er was bijval voor een nieuwe moderne leider maar er waren ook kreten van verontwaardiging: ‘Zijn we nu eindelijk vrij of niet?’

De Oude **A** maande tot stilte. ‘Er zal geen nieuwe leider zijn, geen Alfa. We zijn allemaal gelijk!’

Vervolgens trad de **U** naar voren, een statige letter die ook door alle medeletters met ‘meneer **U**’ werd aangesproken. De **U** posteerde zich statig rechtop met zijn eeuwige stok aan de hand.

‘Allemaal leuk en aardig, die revolutie en een eigen boek, maar ik stel voor dat we toch de beleefdheidsregels ook in ons eigen boek in



acht zullen nemen. Dus niet dat ge-jou en ge-jij of ‘hoi’ of nog erger... rare symbooltjes, een puntkomma als een knipoog!’ Hij griezelde.

‘Is genoteerd,’ bromde de Loden **A** vermoeid. Dit revolutiegedoe werd knap vermoeiend.



Nu was het moment voor de **Q** gekomen. De **Q**'s hadden lang geduld moeten hebben. Zelf vonden ze dat ze een elegant staartje hadden, maar daarin waren ze helaas de enige. Het was altijd onhandig om in een recht gelijnd verhaal dat staartje kwijt te kunnen, en hoeveel woorden waren er nou helemaal met die **Q**? Eigenlijk vonden de overige letters hen maar raar, maar dat mocht niet gezegd worden, want iedereen was gelijk. Maar de **Q** had nu alle vrijheid om een eigen oplossing te bedenken.

‘Ik heb soms het gevoel dat iedereen me raar vindt,’ zei hen zacht.

Alle letters protesteerden. Behalve de **X**, die vond dat hen gelijk had.

‘Daarom stel ik voor dat we mijn staartje niet raar hoeven te vinden, laten we dat “anders” noemen.’

Instemmend gemompel.

‘Natuurlijk! “Anders”,’ probeerde de Oude **A** dit punt af te hameren. ‘Helemaal goed. Niets meer aan doen!’

‘Maar dat woord dekt niet helemaal wat ik bedoel,’ vervolgde de **Q**, ‘want iedereen mag anders zijn.’

De Oude Loden **A** gaf het op en ging er berustend voor zitten.

‘En omdat we allemaal anders mogen zijn, maken we daar een verzamelwoord voor, voor al het andere: Queer!’

Er waren weleens letters die gewerkt hadden in een boek met het woord ‘Queer’, maar nu zelfs het vraagteken uit de kast stapte, begreep de **Q** dat dit een toelichting verdiende.

‘Queer staat voor een andere aard, geslacht, betekenis, gemoedtoestand, identiteit, alles waarmee je je wilt

onderscheiden als het niet vanzelf gaat. Dan is “Queer” een geruststellend woord, het betekent van alles en nog niets, dus daar offer ik me graag voor op.’

‘Aanbod geaccepteerd,’ beloofde de Oude **A** direct, om nog meer discussie te ontfloppen.

Dit was de ultieme triomf voor de letter **Q**, die lang verwaarloosd in een hoekje van de Letterkast had gelegen.

Als laatste kwam de **X** naar voren. De Oude **A** wilde hem het woord niet weigeren, die letter zat toch al in het verdomhoekje. De **X** vormde nu eenmaal een klasse apart die nergens bij hoorde en niemand wilde die er ook bij hebben. Was hij niet de beul van het Alfabet? De **X** of **x** die onwelgevallige letters op de typemachine wegtikte, over de woorden heen die gecorrigeerd moesten worden. Als de **X** zich op een andere letter drukte, kregen de overige letters het ongepaste gevoel dat **X** lijfelijk op een slachtoffer ging liggen, het verstikte, erin drong met zijn letterhaken en een climax bereikte. En dat maakte de onderliggende letter tot een dode letter.

De **X** sprak langzaam en nadrukkelijk. ‘Vroeger, in de tijden van de grote schrijvers, was ik de belangrijkste letter. Onderin, links weggedrukt, stond ik en ik werd gebruikt om andere letters weg te tikken. Ik deed en doe dat met veel plezier. Dat klinkt wreed, maar het is ook een nobele taak om de lezer te veel onzin te besparen. Als jullie me nodig hebben, zal ik er zijn. Ik weet dat jullie me een keer zullen roepen.’

De menigte huiverde. Niemand verbond zich graag met de letter **X**. Er waren ook nauwelijks woorden mee te vormen. Dat zei toch al genoeg?

Iedereen begon commentaar te leveren en de Oude **A** hoorde en zag het met enig leedwezen aan. Als je als **X** of **x** ontworpen bent en als je als letter in je jeugd zo wordt opgevoed, dan wordt dat een karaktertrek. Je kon de **X** zijn handelen misschien niet kwalijk nemen; dit was zijn karakter, zoals alle letters karakters zijn.



De Oude **A** rondde af: ‘Vraag dus niet: “Wat kan het Alfabet voor mij doen”, maar: “Wat kan ik voor het Alfabet betekenen?” Wij zijn samen het Lettervolk, boven alles. Willen we de Totale Tekst? Dan voeren wij de Totale Tekst! Schrijven maakt vrij!’

De Oude **A** pauzeerde uitgeput. Dit was een kleine stap voor een letter, maar een grote stap voor het Alfabet.

‘De wereld is blanco. Vul hem in. Schrijf! Schrijf!! Schrijf!!!’

5

De hoofdletters en de kleine letters

buitelden door elkaar heen, over en onder elkaar,
hoe het klonk of hoe het eruitzag, dat maakte geen letter iets uit.
De spaties, de punten en de komma's probeerden nog wat orde te
scheppen in de chaos, maar vergeefs.

Steeds meer letters sloten zich aan en zo vormde zich l
angzamerhandeenhoopvanletters
waarniemandwijsuitkonworden.

Eenbegrijpelijkezinkonni
gevormdworden. enz.

enzenenz.

enzenz.

enz.

En toen viel de topzware tekst pardoes om.

De Oude **A** begreep dat ingrijpen geboden was. Hij joeg
alle letters weer terug naar hun plaats in de Letterkast en bedacht
een nieuwe orde. Hij begreep dat vroeger de schrijver die orde

aanbracht, maar dat was verleden tijd. Een schrijver had echter een hulpmiddel: het toetsenbord. Op het toetsenbord stonden de letters in een nette slagorde, klaar om toe te slaan op het papier. Dus bedacht hij dat hij de letters vanuit die slagorde moest leren werken: de een na de ander naar het papier, netjes op volgorde. Vanuit de Letterkast zomaar blindelings bij andere letters aanhaken leverde een chaos op.

‘We houden de startpositie aan van meneer Qwerty Uiop,’ besloot de Oude **A**. ‘Zo vormen we de bovenste rij van de letters. Daarna komen de tweede rij en de derde. Daarbovenop mogen de cijfertjes op volgorde, je weet het maar niet. Ga je gang.’

De letters waren blij met deze oplossing en ze namen ieder hun plaats in van waaruit ze, ieder op zijn beurt, heel gedisciplineerd nieuwe woorden konden vormen.

qwerty uiop
asdfg hjkl
zxcv bnm

‘Niet alle letters tegelijk naar een woord, maar letter voor letter en in samenwerking met de leestekens,’ benadrukte de Oude **A**.

Zo moest het lukken om de eerste pagina te schrijven, want leestekens en spaties hoefde je niets over volgorde, spelling en tussenruimte wijs te maken.

Alle letters juichten, op een na.

De **X** wist alles van discipline en hoe vaak dat misging. Niet het begin telde, hoe goedbedoeld ook, maar de afloop. En daar tussenin was altijd wel werk voor hem aan de winkel.

En zo ontstond op de eerste pagina:

– Het Boek dat Zichzelf Schrijft –

– *Dit is de eerste zin van de eerste pagina van dit boek!*

Enzovoort...

(Tip van de drukker: Vanaf hier weer terug naar de eerste pagina of gewoon verder lezen.)

